

**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ
МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В
УКРАЇНІ**

Саханенко Сергій Єгорович,

доктор наук з державного
управління, професор,
професор кафедри
державного управління і
місцевого самоврядування

ТЕМА 1.
ВСТУП ДО ДИСЦИПЛІНИ

МЕТА ТЕМИ

Визначити місце спеціальності "місцеве самоврядування" у системі освітніх та наукових галузей

ЗАВДАННЯ ТЕМИ

Дати уявлення про конституційні принципи регулювання державної території;

- **Систематизувати** знання щодо структури державної території та правового статусу її елементів;
- **Висвітлити** та дати оцінку прикордонним проблемам з суміжними державами;
- **Поглибити** знання щодо процесу утворення державної території України.

НАВЧАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТЕМИ

Після вивчення теми слухачі повинні вміти:

- розуміти цілі та завдання дисципліни "Загальні засади місцевого самоврядування в Україні", порядок опанування навчальним матеріалом та методи контролю;
- визначати місце спеціальності "місцеве самоврядування" серед спеціальностей освітньої галузі "Державне управління";
- розбиратися у статусі наукової галузі "місцеве самоврядування" в системі суспільних наук.

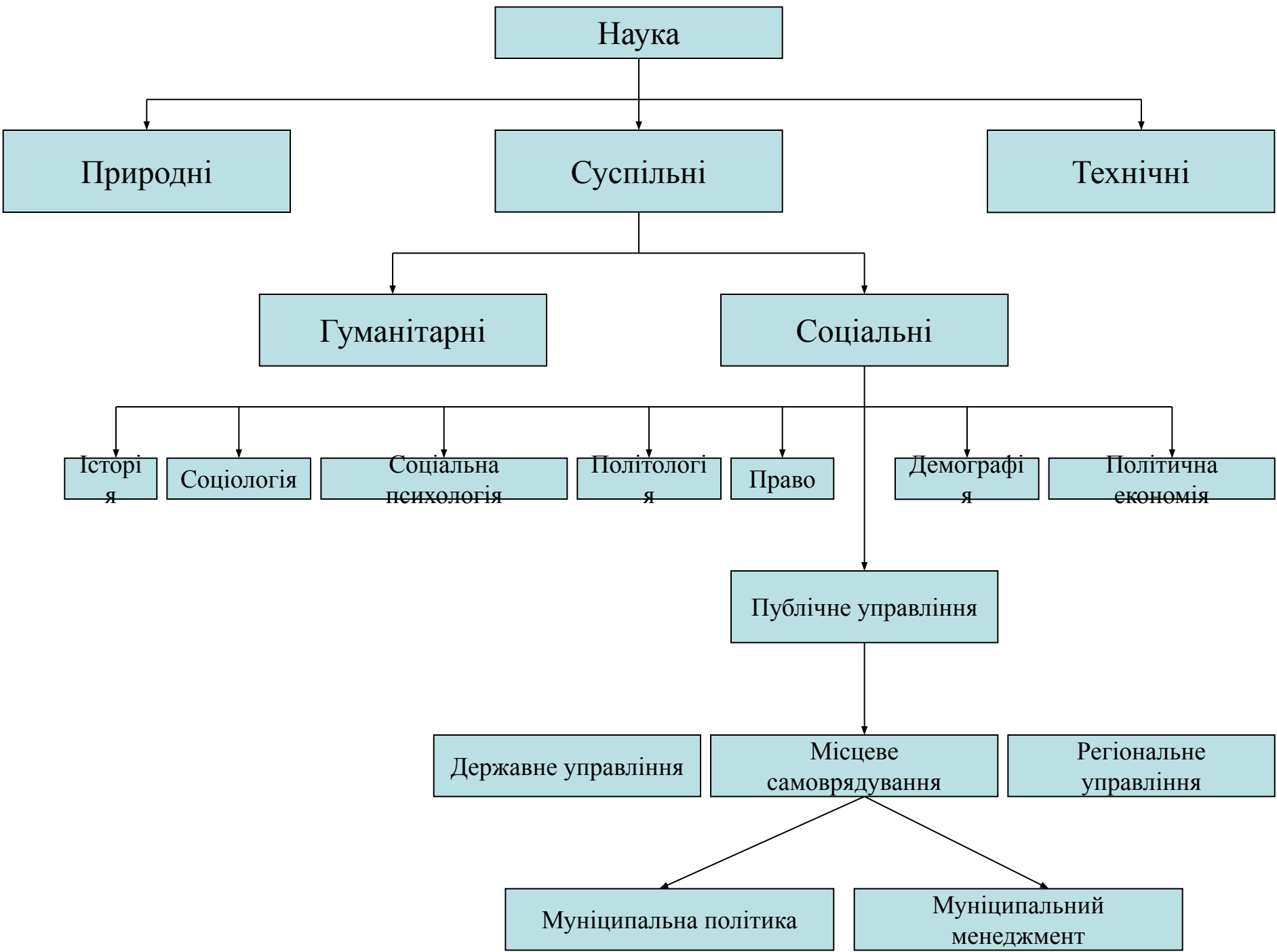
СТРУКТУРА ТЕМИ

- 1.1.1. Предмет місцевого самоврядування як наукової спеціальності.
- 1.1.2. "Місьцеве самоврядування" як навчальна спеціальність освітньої галузі "Державне управління".
- 1.1.3. Мета, завдання, структура, методи навчання та оцінювання дисципліни "Загальні засади місцевого самоврядування в Україні".

Питання 1.1.1.

Предмет місцевого
самоврядування як
наукової
спеціальності

Наука

Природні

Суспільні

Технічні

Гуманітарні

Соціальні

Історія

Соціологія

Соціальна психологія

Політологія

Право

Демографія

Політична економія

Публічне управління

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Регіональне управління

Муніципальна політика

Муніципальний менеджмент

Об'єктом місцевого
самоврядування як
наукової галузі є
діяльність суб'єктів
місцевого
самоврядування

Предметом місцевого
самоврядування як наукової
галузі є дослідження
управлінських інститутів,
управлінських відносин,
управлінських зв'язків та
управлінських процесів у
системі місцевого
самоврядування

Кафедра економічної та фінансової політики	Кафедра регіональної політики та публічного адміністрування	Кафедра державного управління і місцевого самоврядування	Кафедра права та законотворчого процесу	Кафедра європейської інтеграції
--	---	--	---	---------------------------------

ДИСЦИПЛІНИ ТА ІНШІ СКЛАДОВІ НОРМАТИВНОЇ (ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ДЛЯ ВСІХ СЛУХАЧІВ) ЧАСТИНИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ (66 кредитів, у т.ч. теоретична підготовка – 52 кредити)

Ресурсний потенціал територіальної громади – 5	Економіка і фінанси – 5	Історія українського державотворення – 1	Основи муніципального менеджменту – 6	Політика і управління – 3	Кадрова політика в системі місцевого самоврядування – 3	Міське самоврядування в зарубіжних країнах – 3	ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ – 5	Система місцевого самоврядування – 5	Основи права в управлінні – 3	Державна політика в соціогуманітарній сфері – 3
		Комунікації в публічному управлінні – 3	Виборча система на місцевому рівні – 2						Публічне управління – 5	
Практика за місцем попередньої роботи – 4			Підготовка магістерської роботи – 8			Державний іспит – 1		Захист магістерської роботи – 1		

ДИСЦИПЛІНИ ВАРІАТИВНОЇ ЧАСТИНИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ ОРІДУ НАДУ (19 кредитів, у тому числі теоретична підготовка 15 кредитів)

Спеціалізація "Міське господарювання"				Спеціалізація "Організація місцевого самоврядування"						
		Концептуальне проектування розвитку громади – 3	Місцевий економічний розвиток – 3		Контролінг в системі місцевого самоврядування – 3	Планування розвитку територіальної громади – 3				
		Управління комунальною власністю – 3	Управління місцевими програмами та проектами – 3		Діловодство в органах місцевого самоврядування – 3	Організація надання послуг населенню – 3				
		Управління місцевими фінансами та бюджетування – 3			Моделювання управлінських рішень в конкретних ситуаціях – 3					

Стажування в органах публічної влади за профілем спеціалізації – 4

ДИСЦИПЛІНИ ВАРІАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ЗА ВИБОРОМ СЛУХАЧІВ (5 кредитів)

		Ораторське мистецтво – 3								
--	--	--------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Питання 1.1.2.

**Місцеве самоврядування як
навчальна спеціальність
освітньої галузі "Державне
управління"**

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ “ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ”

- державна служба;
- державне управління;
- державне управління у сфері національної безпеки;
- державне управління у сфері освіти;
- державне управління у сфері охорони здоров'я;
- електронне урядування;
- парламентаризм та парламентська діяльність;
- публічна політика та управління;
- публічне адміністрування;
- управління суспільним розвитком;
- регіональне управління;
- місцеве самоврядування.

СТРАТЕГІЯ НАВЧАННЯ

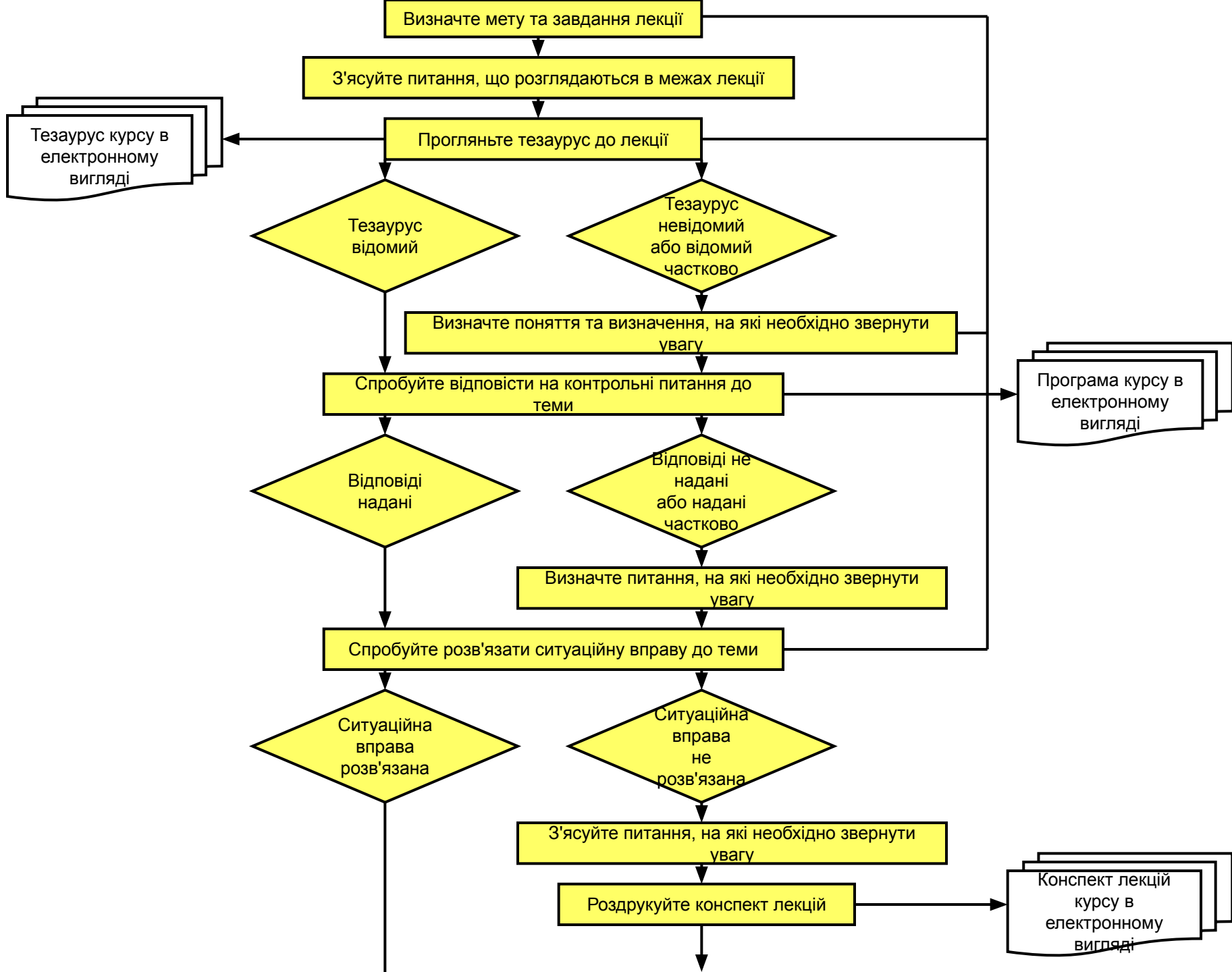
- *Лекції* (форма проведення занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу) ;
- *Практичні заняття* (форма заняття, при якій викладач формує вміння і навички практичного застосування теоретичних знань шляхом індивідуального виконання слухачем відповідно сформульованих завдань) ;
- *Семінарські заняття* (форма заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих слухачі готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів);
- *Самостійна робота* (засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять) ;
- *Консультації* (форма заняття, при якій слухач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування);
- *Індивідуальні навчальні заняття* (проводиться з окремими слухачами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей);
- *Тематичні зустрічі* (засіб оволодіння навчальним матеріалом через його обговорення з діючими службовцями органів публічної влади) .

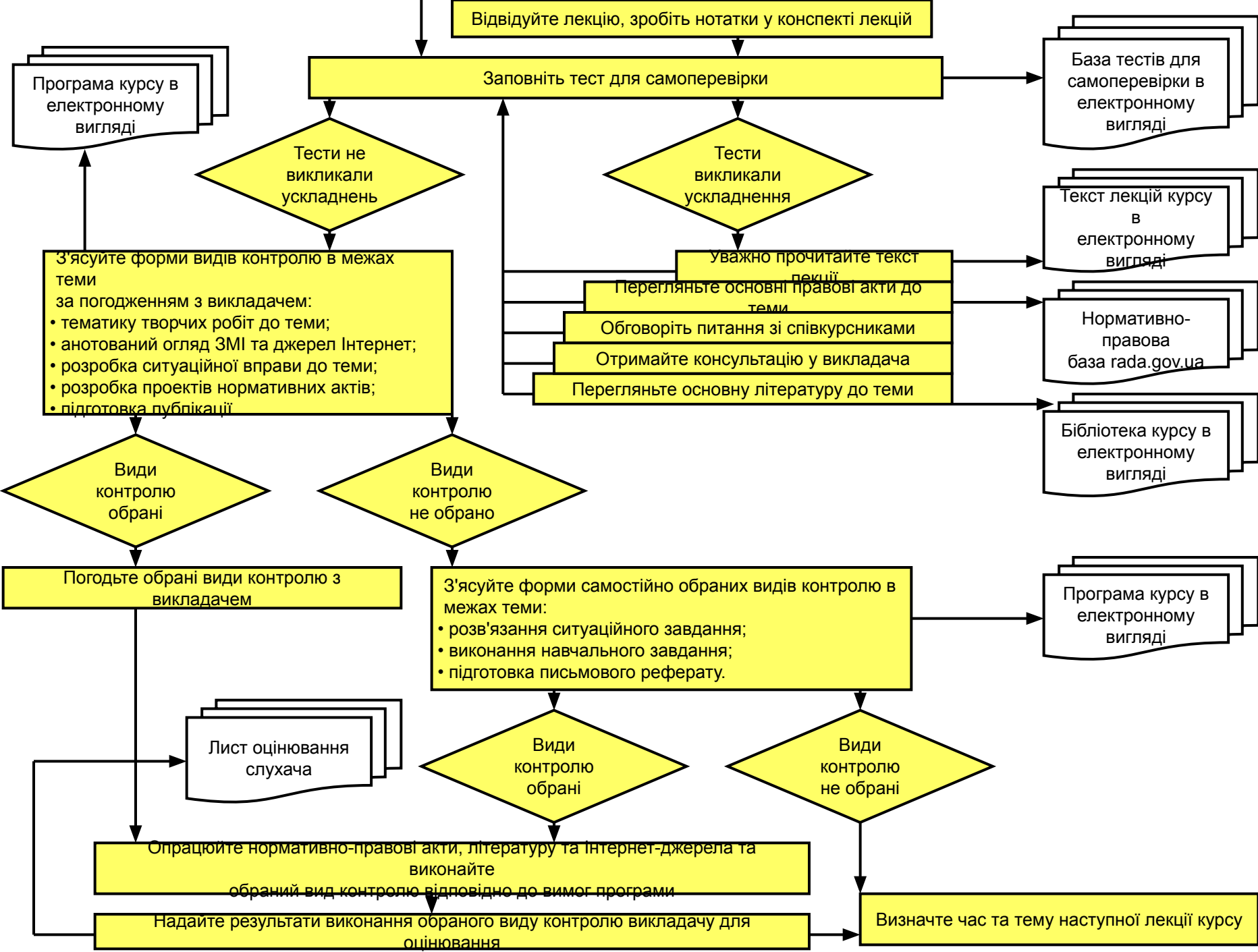
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

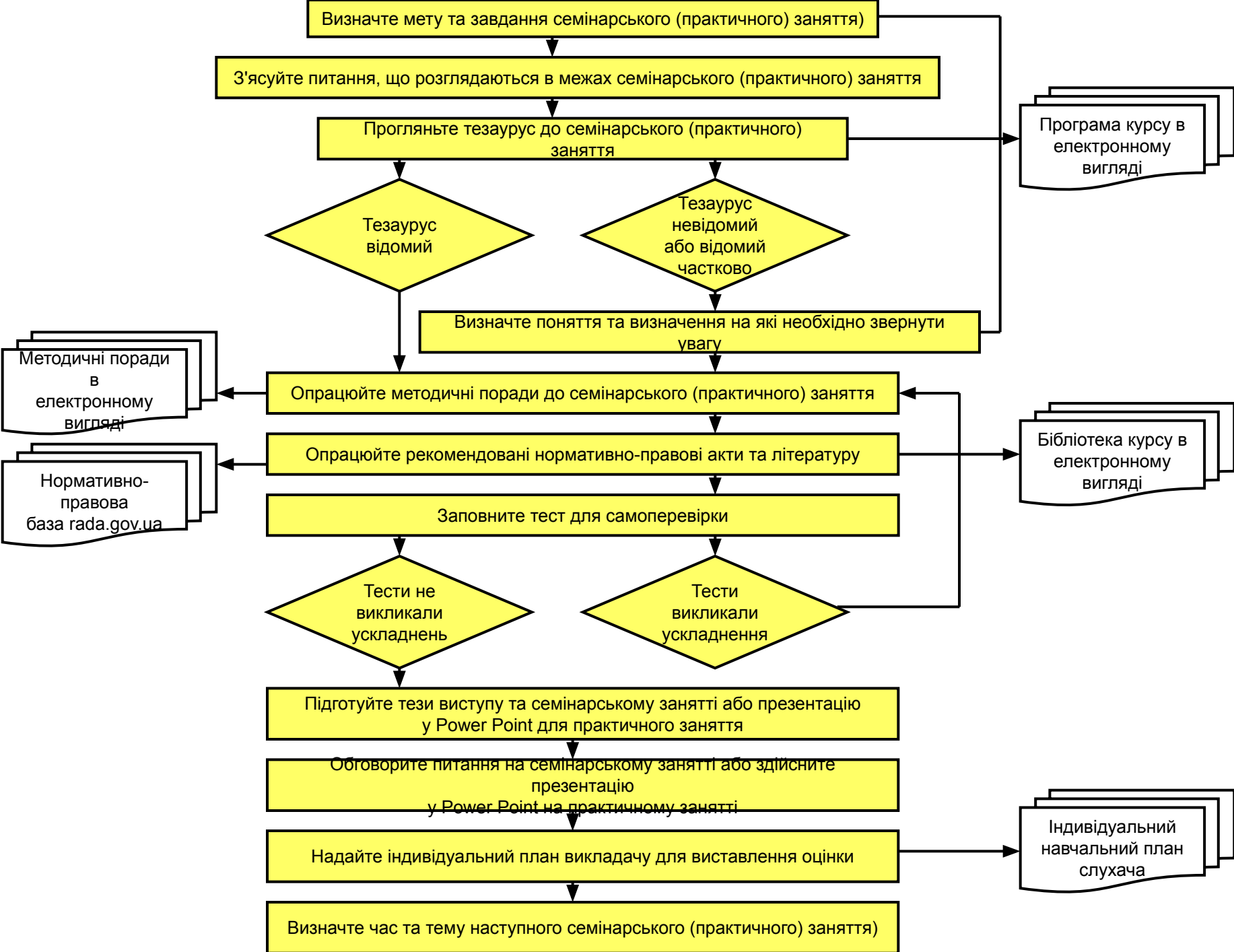
Слухачі отримують:

- робочу навчальну програму дисципліни (в електронному вигляді);
- план-конспект лекцій в електронному вигляді (в друкованому та електронному вигляді);
- тексти лекцій (за бажанням викладача в електронному вигляді);
- методичні рекомендації до семінарських та практичних завдань (в електронному вигляді);
- комплект тестових завдань для самоконтролю, поточного та підсумкового випробування (в електронному вигляді);
- електронну бібліотеку (монографії, статті, документи, електронні ресурси);
- тезаурус до курсу.

ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ

Навчальний контроль здійснюється відповідно до наказу президента НАДУ №82 від 03.10.2006 „Про Тимчасове положення про організацію навчального процесу”.

Оцінювання навчальних досягнень слухачів здійснюється за результатами **поточного** та **підсумкового** контролю.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою і складається з суми балів, отриманих слухачем за результатами поточного та підсумкового контролю. Завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 1 до 70 балів включно; підсумкове випробування – від 1 до 30 балів включно. Узагальнені результати поточного контролю та підсумкового випробування вносяться до екзаменаційної відомості.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Відмінно – 91-100 балів (A)

дуже добре – 81-90 балів (B)

Добре – 71-80 балів (C)

Задовільно – 61-70 балів (D)

Достатньо – 51-60 балів (E)

Незадовільно з можливістю повторного
складання – 31-50 балів (FX)

Незадовільно з необхідністю значної подальшої
роботи – 0-30 балів (F)

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Завданнями поточного контролю є перевірка: рівня опанування змісту теми або змістовних модулів дисципліни; умінь публічно чи письмово презентувати опанований навчальний матеріал; самостійної роботи з інформаційними джерелами; розроблення аналітичних оглядів, проектів нормативних документів.

Критеріями поточного контролю є систематична та активна робота під час опанування матеріалом дисципліни відповідно до складеного з тьютером індивідуального плану. Оцінюванню підлягають обрані слухачем самостійно обов'язкові види завдань та додатково обрані за ініціативою слухачів та погоджені з викладачем необов'язкові види завдань, що вносяться до індивідуального навчального плану слухача.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль містить дві складові:

- обрані слухачем самостійно форми навчання та завдань (табл. 3., частина 1), за які нараховується до 40 балів, що вносяться до листа оцінювання слухача. В основу даної складової покладений *принцип відтворення* навчального матеріалу;
- обрані слухачем за погодженням із викладачем форми навчання та завдань, (табл. 3., частина 2), за які нараховується до 40 балів, що вносяться до листа оцінювання слухача. В основу даної складової покладений *принцип „створення, а не відтворення”*.

Накопичення оцінок поточного контролю здійснюється в листі оцінювання слухача. Для допуску до підсумкового контролю слухачі мають отримати не менш 10-х балів по кожному з модулів дисципліни (загалом не менш 50 балів). За однією темою дисципліни може бути обраний лише один вид контролю.

САМОСТІЙНО ОБРАНІ ВИДИ ЗАВДАНЬ (не більш 40 балів)

<i>Виконання навчального завдання</i>	різновид індивідуального завдання, що обирається згідно з темами дисципліни. Оцінюванню підлягає повнота інформації та її аналіз.	10
<i>Контрольна задача</i>	різновид індивідуального завдання, що полягає у письмовому вирішенні запропонованих ситуаційних вправ в робочому зошиті відповідно до тем дисципліни.	5
<i>Звіт про самостійну роботу</i>	різновид індивідуального завдання, яке обирається щодо тем, які винесені на самостійну роботу. У звіті має бути відзеркалено література, що опрацьовувалася, надані короткі висновки щодо питань теми та короткі відповіді на контрольні запитання.	5
<i>Участь в обговоренні на семінарі</i>	оцінюється активність при обговоренні теми семінару, а також глибина та аналітичність висловлених думок.	5
<i>Виконання завдань практичного заняття з презентацією у PowerPoint</i>	Оцінюється рівень опанування матеріалом, а також оформлення презентації	5
<i>Реферат</i>	різновид індивідуального завдання, що готується на основі короткого викладення (реферування) змісту запропонованих в методичному посібнику або визначених викладачем монографій й дисертацій (кількох статей об'єднаних спільною тематикою) та відповідною авторською інтерпретацією. Обсяг реферату від 20 тис. знаків.	10
<i>Есе</i>	різновид індивідуального завдання, що полягає у викладенні власної позиції щодо однієї з проблем територіальної організації влади. Обсяг есе від 15 тис. знаків.	10
<i>Тестування за окремими модулями:</i>	•модуль 1	до 6
	•модуль 2, 5	до 4
	•модуль 3, 4	до 5
<i>Участь в "Оксфордських дебатах"</i>	форма рольового колективного обговорення актуальної проблеми територіальної організації влади відповідно до регламенту дебатів	10

ВИДИ ЗАВДАНЬ ОБРАНІ ЗА ПОГОДЖЕННЯМ З ВИКЛАДАЧЕМ (не більш 40 балів)

<p><i>Творча робота</i></p>	<p>різновид індивідуального завдання, що обирається відповідно до тем дисципліни. Складовими творчої роботи є постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена творча робота; формулювання цілей творчої роботи (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В тексті творчої роботи посилання на використану літературу наводяться в квадратних дужках; в кінці матеріалу обов'язковим є наведення літературних джерел та їх оформлення відповідно до вимог ДСТУ 3582-97. Умовою зарахування творчої роботи є її презентація на консультаціях, слухацьких гуртках тощо. Оцінюванню підлягає інформативність та аналітичність роботи, обґрунтованість висновків та конструктивність пропозицій. Обсяг творчої роботи від 30 тис. знаків.</p>	<p>20</p>
<p><i>Рецензія на наукову роботу</i></p>	<p>різновид індивідуального завдання, що обирається за погодженням з викладачем та спрямоване на критичний аналіз наукової роботи (монографії, дисертації) за тематикою дисципліни. Визначається ступінь актуальності теми, доведеність та обґрунтованість основних висновків та пропозицій, стиль викладання, невирішені проблеми тощо. Обсяг рецензії від 15 тис. знаків.</p>	<p>20</p>
<p><i>Організація тематичної зустрічі</i></p>	<p>організаційний супровід тематичної зустрічі слухачів дисципліни з відповідальними посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування.</p>	<p>10</p>
<p><i>Анотований огляд</i></p>	<p>різновид індивідуально-практичного завдання, що полягає у пошуку джерел Інтернет або публікацій ЗМІ за певною темою дисципліни та короткому викладенні їх змісту.</p>	<p>10</p>
<p><i>Підготовка електронної версії лекції або слайдів</i></p>	<p>різновид індивідуально-практичного завдання, що полягає у наданні викладачу допомоги у підготовці презентацій, електронної обробки документів, розміщення матеріалів на Wikipedia тощо.</p>	<p>10</p>
<p><i>Виступ на науково-комунікативному заході</i></p>	<p>різновид індивідуального завдання, що полягає в участі у науково-практичних конференціях, методологічних семінарах, симпозіумах тощо. Тематика виступу має відповідати тематики дисципліни. Виступ підтверджується програмою науково-комунікативного заходу.</p>	<p>20</p>
<p><i>Розробка ситуаційної вправи</i></p>	<p>різновид індивідуального завдання, що полягає в описі та підготовки для обговорення на семінарі реальної проблемної ситуації у системі територіальної організації влади в Україні.</p>	<p>20</p>

ВИДИ ЗАВДАНЬ ОБРАНІ ЗА ПОГОДЖЕННЯМ З ВИКЛАДАЧЕМ (не більш 40 балів)

Здійснення функцій асистента викладача	різновид індивідуальної роботи, що полягає у технічній допомозі викладачу при проведенні заняття, у тому числі, забезпеченні технічного обладнання аудиторії, підготовки презентацій, роздаткового матеріалу тощо.	5
Розробка проектів нормативних актів	виконання за дорученням органів державної влади та місцевого самоврядування завдань з розробки проектів нормативних актів з проблематики дисципліни, що підтверджене довідкою про впровадження.	20
Підготовка та розміщення матеріалів у "Вікіпедії"	різновид індивідуального завдання, що полягає у підготовці та розміщення матеріалів з проблематики дисципліни у ресурсі Wikipedia.	20
Публікація	Публікація з проблематики дисципліни "Територіальна організація влади в Україні"у:	
	•періодичному ЗМІ або виступ на телебаченні	10
	•науковому виданні	20
	•вітчизняному науковому фаховому виданні	40

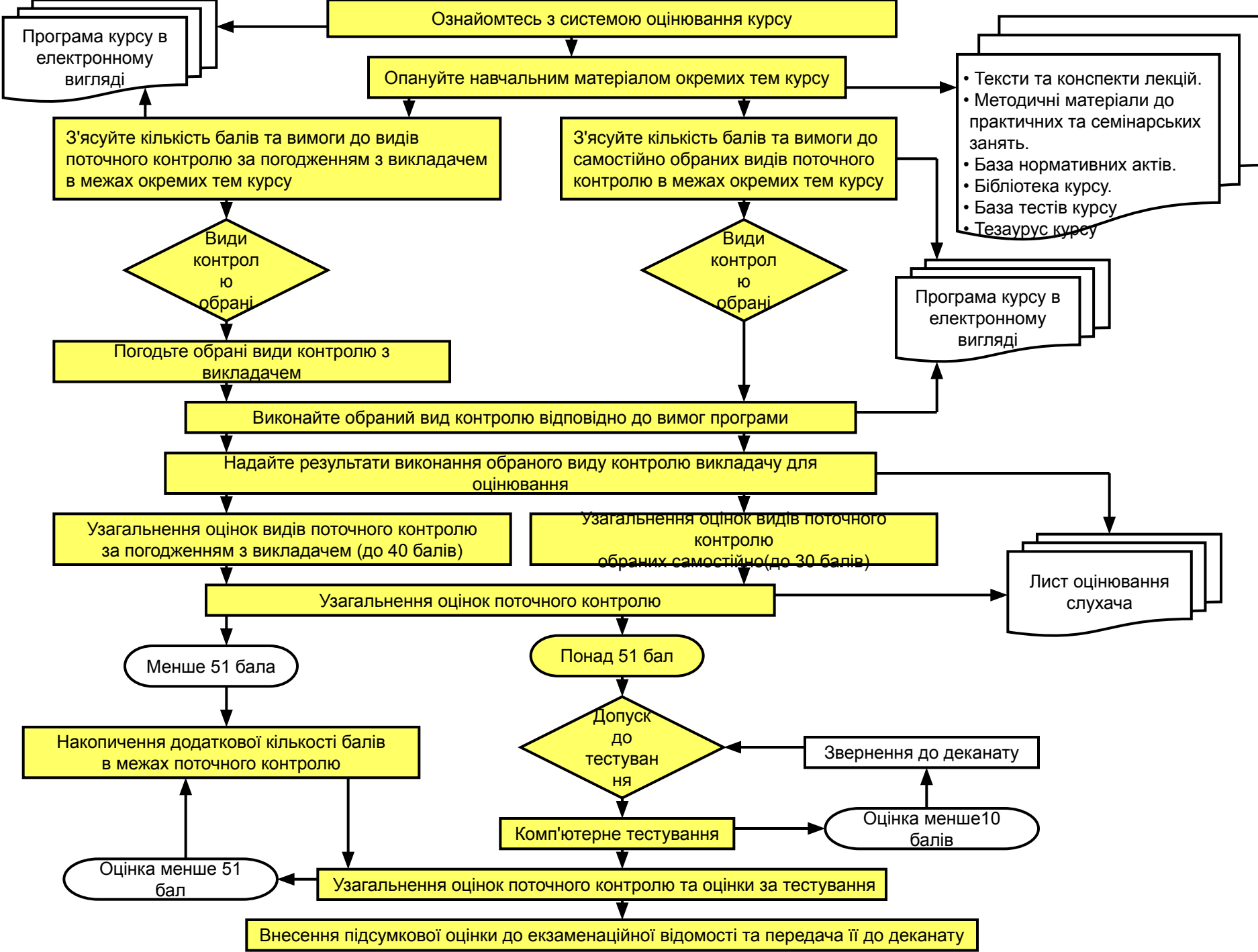
Реферат, есе, творча робота,
рецензія на наукову роботу,
анотований огляд, ситуаційна
вправа, проект нормативного
акту перевіряються на
академічний плагіат. Не
приймається робота з
унікальністю менше 50%.

ПІДСУМКОВЕ ВИПРОБУВАННЯ

До підсумкового випробування допускаються слухачі, що отримали не менш 50 балів в межах поточного контролю та не менш 10 балів по кожному модулю дисципліни. Завданням підсумкового випробування за результатами засвоєння програмного матеріалу дисципліни в цілому є перевірка здатності оперувати її категоріальним та понятійним апаратом, встановлювати взаємозв'язки між окремими темами, змістовними модулями дисципліни, творчо використовувати набуті знання, уміння сформулювати власне ставлення до певної проблеми, що розкривається в дисципліні, розуміти її місце в контексті місії та завдань освітньо-професійної програми підготовки магістрів державного управління.

ПІДСУМКОВЕ ВИПРОБУВАННЯ

- Підсумкове випробування полягає у заповненні тесту. Тест включає 20 запитань по одному від кожної теми дисципліни. Запитання тесту корегуються з контрольними питаннями відповідно до тем дисципліни. Тести представлені двох видів – із зазначенням варіантів відповіді (закритий тест), що передбачають: а) одну вірну відповідь; б) кілька вірних; в) всі вірні та без зазначення варіантів відповіді (відкритий тест), що передбачає необхідність самостійно відповісти на поставлене запитання.
- За творчий підхід до навчання може бути нарахований до 10 додаткових балів за підсумками опанування дисципліни.

Питання 1.1.3.

**Мета, завдання, структура,
методи навчання та
оцінювання дисципліни
"Загальні засади місцевого
самоврядування в Україні"**

РІВЕНЬ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна **“ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В
УКРАЇНІ”** є нормативною частиною
освітньо-професійної програми
підготовки магістрів за спеціальністю
8.15010009 “Місцеве самоврядування”

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

- нормативні дисципліни “Система місцевого самоврядування”, “Основи муніципального менеджменту”, “Місьцеве самоврядування в зарубіжних країнах”
- дисципліни та модулі варіативної частини навчальної програми за спеціалізаціями ОРІДУ НАДУ – .
- дисципліни варіативної складової навчальної програми за вибором слухачів –

КІЛЬКІСТЬ КРЕДИТІВ

Дисципліна “**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В
УКРАЇНІ**” складає 5 кредитів ECTS .

ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

теоретико-методологічні засади та загальні основи інституту місцевого самоврядування як самостійної форми публічної влади.

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

формування загальних теоретичних та практико-орієнтованих знань щодо інституту місцевого самоврядування у системі владарювання та управління.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

- **формування уявлень про основні принципи здійснення місцевого самоврядування;**
- **знайомство історичними витоками та теоретичними моделями місцевого самоврядування;**
- **вдосконалення умінь аналізувати розвиток інституту місцевого самоврядування у ідеологічному, соціально-політичному та правовому процесі;**
- **визначення перспектив розвитку інституту місцевого самоврядування у системі публічної влади.**

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після опанування програми дисципліни слухачі повинні:

знати:

- об'єктивні передумови виникнення місцевого самоврядування як форми народовладдя***
- існуючі парадигми та теорії місцевого самоврядування;***
- загальну конституційну модель місцевого самоврядування в Україні;***
- основні етапи розвитку місцевого самоврядування в Україні;***
- нормативні основи регулювання місцевого самоврядування, у тому числі на міжнародному рівні.***

вміти:

- реалізовувати принципи місцевого самоврядування в практичній управлінській діяльності;***
- застосовувати сучасний теоретичний інструментарій для аналізу комплексу проблем, що виникають у процесі функціонування місцевого самоврядування;***
- розробляти науково обґрунтовані управлінські рішення щодо засад функціонування місцевого самоврядування;***
- визначати основні тенденції розвитку вітчизняного законодавства у сфері місцевого самоврядування***

володіти навичками:

- аналізу сучасної вітчизняної та закордонної літератури з місцевого самоврядування;***
- опрацювання законопроектів у сфері місцевого самоврядування та програми його удосконалення;***
- фахової дискусії та публічної презентації власної позиції щодо проблем розвитку місцевого самоврядування.***

РОЗПОДІЛ УЧБОВОГО ЧАСУ

Дисципліна складається з 150 учбових годин (5 кредитів)

Денне відділення

лекції – 24 год., практичні заняття – 24 год., семінарські заняття – 22 год., консультування та самостійна робота – 80 год., підсумковий тест – 2 год.

Заочне відділення

лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., семінарські заняття – 8 год., самостійна робота – 110 год., підсумковий тест – 2 год.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

- **Модуль I.** Муніципальна влада у системі публічної влади - 40 год.
- **Модуль II.** Соціальна основа місцевого самоврядування - 19 год.
- **Модуль III.** Територіальна організація місцевого самоврядування - 42 год.
- **Модуль IV.** Правова основа місцевого самоврядування - 27 год.
- **Модуль V.** Розвиток місцевого самоврядування в Україні - 22 год.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

**Муніципальна влада у
системі публічної влади**

МЕТА МОДУЛЮ

підвищити теоретичний рівень щодо ознак та особливостей місцевого самоврядування у системі владарювання

ЗАВДАННЯ МОДУЛЮ

визначити місце спеціальності "місцеве самоврядування" у системі освітніх та наукових галузей;

- надати уявлення про муніципальну владу як одну з форм публічної влади;
- проаналізувати співвідношення між муніципальною та іншими формами публічної влади;
- розглянути концепції та теорії місцевого самоврядування.

ЗМІСТ УМІНЬ МОДУЛЮ

За результатами опанування матеріалом розділу слухачі повинні:

- визначати місце спеціальності "місцеве самоврядування" у системі підготовки спеціалістів з державного управління та наукових дисциплін та
- розуміти природу, сутність та переваги муніципальної влади;
- виділяти ознаки муніципальної влади;
- виявляти концептуальні засади основних теорій місцевого самоврядування;
- розуміти теоретичну модель місцевого самоврядування в Україні.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЮ

- **Тема 1.1. (Лекція)** Місцеве самоврядування як навчальна та наукова спеціальність
- **Тема 1.2. (Лекція)** Місцеве самоврядування у системі публічної влади
- **Тема 1.3. (Лекція)** Методологія та тезаурус місцевого самоврядування
- **Тема 1.4. (Лекція)** Концептуальні джерела та теорії природи місцевого самоврядування у науці публічного управління
- **Тема 1.5. (Семінар)** Вітчизняний внесок у формування теоретичних засад місцевого самоврядування
- **Тема 1.6. (Семінар)** Сучасний стан освітньої та наукової галузі "місцеве самоврядування" в Україні